

DEN GODDA STADEN

**Ekonomi, attraktivitet
och stadsutveckling**

Titel: Ekonomi, attraktivitet och stadsutveckling
Vägverkets publikation: 2009:132
Författare: Charlotta Mellander och Martin Andersson,
Internationella Handelshögskolan i Jönköping
Utgivningsdatum: November 2009
Utgivare: Vägverket
Kontaktperson: Mathias Wärnhjelm, Vägverket
ISSN: 1401-9612

Förord

Vägverket, Banverket och Boverket arbetar tillsammans med kommunerna Jönköping, Norrköping och Uppsala samt Sveriges Kommuner och Landsting med "Den Goda Staden" – ett stadsutvecklingsprojekt. Projektet syftar till att gemensamt utveckla kunskap om och metoder för arbete med stadsutveckling och trafiksystem.

Inom ramen för detta projekt har frågor kring attraktivitetens betydelse för en god stadsutveckling diskuterats. Denna rapport är framtagen som ett stöd för dessa diskussioner. Vilket liv och innehåll ska staden ha? Hur ska stadens handel stå sig mot den externa handelns dragningskraft? För företag och verksamma i staden är stadens attraktionskraft en tillväxtfråga. Vi behöver en mångfald och aktivitet i staden som varar dygnets alla timmar för att skapa liv och trygghet i städerna.

Rapporten har skrivits av Charlotta Mellander och Martin Andersson vid Internationella Handelshögskolan i Jönköping. Författarna står själva för resultaten och slutsatserna i rapporten. De deltagande organisationerna i Den Goda Staden-projektet har inte tagit ställning till dessa.

Mathias Wärnhjelm
Projektledare Den Goda Staden
Vägverket

Innehållsförteckning

1. Introduktion	7
2. Attraktiva regioner	9
2.1 Attraktivitet och befolkningsutveckling i Sveriges regioner ..	9
2.2 Storstäder, attraktivitet och arbetsmotivet.....	14
2.3 Konsumtionsmotivet och attraktivitet	17
2.4 Ursprungsregionen – en källa för kunskap om attraktivitet? ..	21
3. Sammanfattning och slutsatser	27
Referenser	29

Ekonomi, attraktivitet och stadsutveckling

1. Introduktion

År 2008 blev en historisk tidpunkt. Det var det år då världens befolkning blev "urban". För första gången i världshistorien bor fler än hälften av alla människor i städer. Detta kan exempelvis jämföras med år 1800 då motsvarande siffra bara uppgick till tre procent, år 1900 var den uppe i 14 procent och vid 1950 bodde cirka 30 procent i städer. Idag är vi alltså uppe i mer än 50 procent (UNFPA, 2007). Detta är en fundamental förändring i lokaliseringsmönstren som vi sett över de senaste två hundra åren. Tidskriften "The Economist" skrev ungefär följande om utvecklingen; Oavsett om du tror att utvecklingen startade i Mesopotamien mer känt som Eden, eller mer prosaiskt på savannerna i nuvarande östra Afrika, så står det klart att Homo Sapiens inte började sin historia som en urban varelse. Människans historia har dominerats av jakt och sökande efter mat och detta har lokaliserats landsbygdsområden. Men idag, klokt eller ej, avslutar The Economist, har Homo Sapiens blivit Homo Urbanus.

Enligt en rapport av FN (UNFPA, 2007) är prognosen att cirka två tredjedelar av världens befolkning kommer att bo i städer vid år 2030. Dock är det inte alla platser som växer med samma hastighet. Det är främst större städer som lockar till sig fler och fler individer, både ur ett globalt och nationellt perspektiv. Alla städer utvecklas inte heller med kvalitet, utan enbart med fler och fler problem. Den här utvecklingen har utmanat forskare från en rad olika discipliner under de senaste decennierna. Vad är det som driver den urbana utvecklingen? Vilka kvaliteter har städerna som lockar till sig människor och vilka kvaliteter får dem att stanna? Tenderar vissa individer att flytta lättare än andra? Och lockas olika individer av olika faktorer?

Det finns idag ett antal olika sätt att uppskatta attraktiviteten och utvecklingspotentialen inom en region. Olika akademiska discipliner har, något förenklat, haft olika angreppssätt. Nationalekonomin har traditionellt sett haft ett stort fokus på kvaliteten hos platser dit individer gärna flyttar till, den sk. destinationsregionen. Sociologerna och psykologerna (eng. behavioral psychologists) har haft ett starkare fokus på kvaliteter hos platser där människor initialt befinner sig, den sk. ursprungsregionen. På samma gång har ekonomerna oftare studerat karakteristika hos individerna som flyttar, t ex grad av utbildning, inkomstnivå, kön, ålder osv. för att förklara flyttmönster. Sociologer och psykologer har däremot i högre grad än ekonomerna studerat den nuvarande platsens kvaliteters inverkan på individens benägenhet att lämna den.

Syftet med detta arbete är att göra en kartläggning av litteraturen inom området "Stadsutveckling, Ekonomi och Attraktivitet". Vi kommer att göra det utifrån flera olika ansatser. Den första delen fokuserar på nationalekonomernas mer aggregerade perspektiv, primärt den urbanaprocessvibevidnat under de senaste decennierna och de kvaliteter regionerna som växer snabbast besitter. En av de mer framstående forskarna på området, Edward Glaeser, professor vid Harvard, skrev nyligen (2009) att det bästa sättet att skapa en förståelse för detta är att studera migrationsmönster. De platser med högst nettoinflyttning är de platser som har var människor söker.

Den andra delen av arbetet fokuserar på sociologins och psykologins ansats, där litteraturen i högre grad fokuserar på kvaliteter på kvartersnivå. Vilka faktorer tenderar att ha en positiv inverkan på individers välmående och vilka faktorer får dem att önska sig någon annanstans. Denna del kommer också att beröra vilka individer som tenderar att stanna respektive flytta, samt ursprungsregionens inverkan på deras beslut. Till viss del berörs också individernas egna karakteristika med samma fokus på ålder, kön, utbildningsnivå osv. i denna del, men nu alltså ur ett sociologi- och/eller psykologi-perspektiv.

Den sista delen av detta arbete kommer att ge förslag på hur framtida forskning inom detta område skulle kunna utformas utifrån ett svenskt perspektiv. Vi kommer ge förslag på frågeställningar och metoder för att gå vidare för att öka förståelsen av attraktivitet, stadsutveckling och inte minst dess påverkan på den regionala ekonomiska utvecklingen.

2. Attraktiva regioner

Vad är kännetecknar en attraktiv region? Det enkla svaret är att det är en region som människor väljer att bo och arbeta i. Inom vad Glaeser (2008) kallar "the economic approach to cities" är en av de viktigaste utgångspunkterna att individer just gör rationella val mellan alternativa lokaliseringar.¹ Följaktligen är de regioner som en stor del av ett lands befolkning väljer att bo och jobba i att betrakta som attraktiva, och en stor del av arbetet kring attraktiva regioner är därför integrerat i migrations- och befolkningsstillväxtstudier.

Utifrån detta perspektiv tar vår diskussion om egenskaper hos attraktiva regioner sin utgångspunkt i en analys av de stora dragen i den långsiktiga befolkningsutvecklingen i Sveriges regioner.² Denna följs av en följande fråga: hur kan de växande regionernas attraktivitet som bostads- och arbetsorter förklaras? Vi behandlar denna fråga utifrån två generella motiv för flyttningar och lokaliseringsval; arbets- och konsumtionsmotivet.

2.1 Attraktivitet och befolkningsutveckling i Sveriges regioner

Sedan 1950-talet har den svenska ekonomin präglats av en urbaniseringsprocess som medfört att en allt större andel av befolkningen bor i städer eller urbana miljöer och att en växande andel bor i stora stadsregioner.³ Data över den långsiktiga befolkningsutvecklingen i Sveriges regioner ger ett tydligt budskap: stora regioner växer medan små regioner krymper.

Figur 1 visar befolkningsutvecklingen över en 40-års period (1968-2008) i fyra olika regiongrupper:

- Storstadsområden: Stockholm, Göteborg och Malmö
- Stora regioner: övriga regioner med 100 000 eller fler invånare 1968
- Medelstora regioner: mellan 50 000 och 100 000 invånare 1968
- Små regioner: mindre än 50 000 invånare 1968

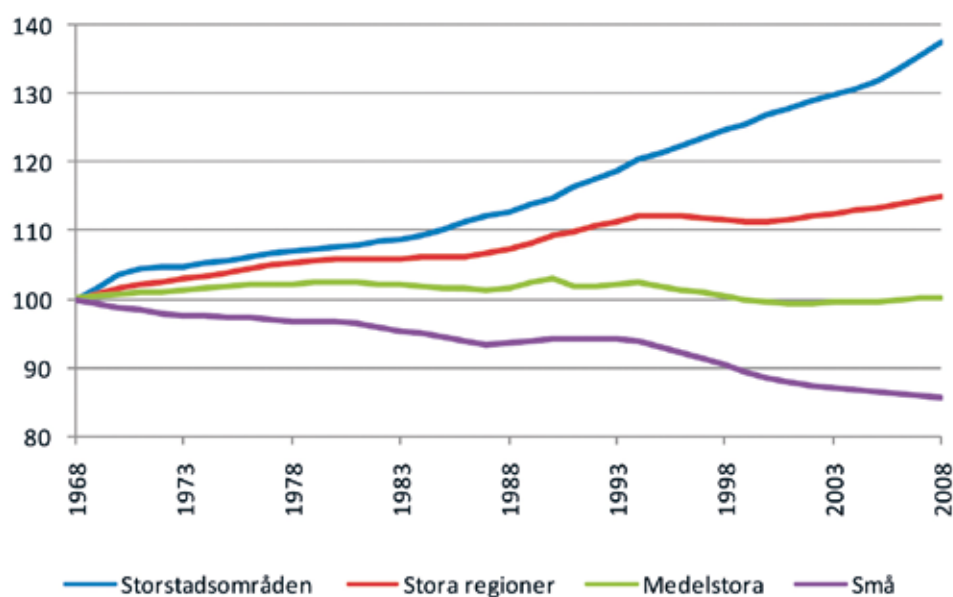
---

¹ Valen av lokalisering antas normalt bero på lönenivåer, priser (framförallt boendekostnader) och olika lokaliseringsspecifika kvalitetsattribut som t.ex. klimat, natur och kulturutbud.

² En regions befolkningsutveckling anses normalt vara en av de mest robusta indikatorerna på attraktivitet. Ur ett individperspektiv skulle lönenivåer kunna vara ett alternativ. Problemet med lönenivåer är att en hög lön relativt till andra regioner kan tolkas som den kompensering ett företag måste betala för att det valt en oattraktiv lokalisering.

³ Denna utveckling är inte unik för Sverige. Enligt data från World Development Indicators (WDI) har tillväxttakten av populationen i urbana områden under lång tid överstigit tillväxttakten av den totala befolkningen i omkring 175 av världens alla länder.

Med region avses NUTEKs (1998) lokala arbetsmarknadsregioner (LA) som delar in Sveriges kommuner i 81 regioner.⁴ I figuren är befolkningstalen indexerade så att befolkningen 1968 är 100 för alla regiongrupper.

Figur 1. Befolkningsutveckling 1968-2008 i fyra regiongrupper (1968=100).

Figuren visar att Sveriges storstadsområden uppvisar den högsta befolkningstillväxten följt av stora regioner. Regioner som var medelstora 1968 har som grupp i stort sett haft samma invånarantal över perioden medan små regioner har minskat.

Det är i synnerhet Sveriges tre storstäder som vuxit och fått en ökad betydelse i svensk ekonomi. Tabell 1 visar att Sveriges tre storstadsområden (Stockholm, Göteborg och Malmö LA-region) står för närmare 80 % av rikets totala befolkningsökning 1968-2008. Den visar också att urbaniserings-processen förstärkts under de senaste 20 åren. Perioden 1968-1988 svarade storstadsområdena för 66 % av rikets befolkningsökning. Motsvarande siffra för perioden 1988-2008 är 84 %. Jämfört med Göteborg och Malmö har Stockholm en särställning. Stockholms LA-region stod ensam för 45 % av Sveriges totala befolkningsökning 1968-2008.

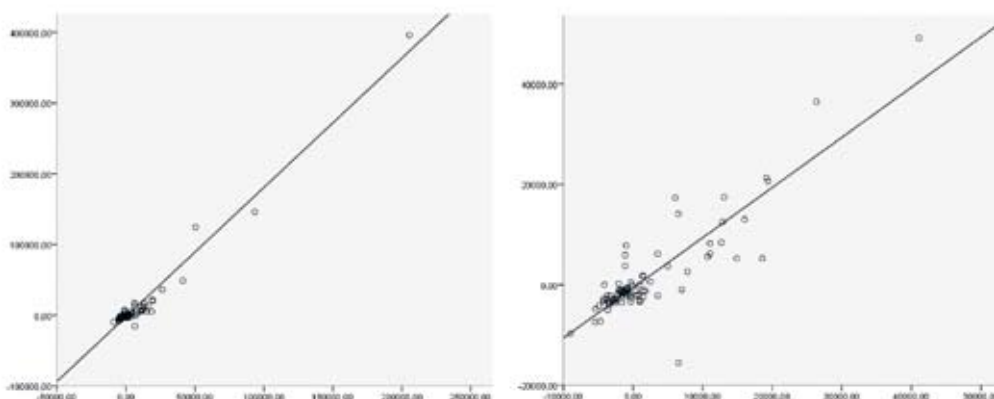
⁴ Antalet LA-regioner har sjunkit över tiden genom förbättrad transportinfrastruktur. Vi använder dock konstant regionindelning för att belysa utvecklingen över tid.

Tabell 1. Befolkningsförändring under en 40-års period (1968-2000) i storstadsområden och riket som helhet.

	1968-1988		1988-2008		1968-2008	
	Δ	Andel (%)	Δ	Andel (%)	Δ	Andel (%)
Stockholm	205	39	396	50	602	45
Göteborg	93	18	146	18	220	18
Malmö	50	10	124	16	175	13
Storstadsområden	349	66	667	84	1 016	77
Riket	527	100	797	100	1 325	100

Anm. Δ avser förändring i befolkning (1000-tal). Andel (%) avser regionens andel av Sveriges totala befolkningsökning.

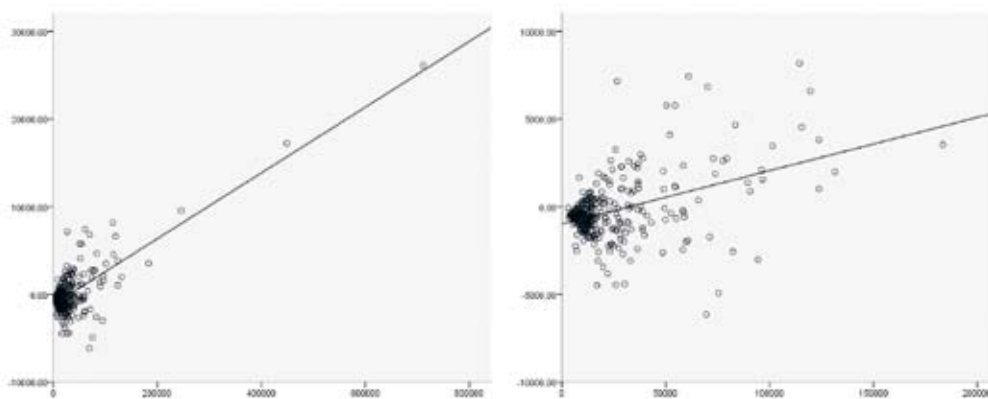
Det förändringsmönster som återspeglas i Figur 1 och Tabell 1 innebär att befolkningsutvecklingen i regioner är tämligen beständig över tid. Figur 2 visar sambandet mellan förändring i befolkning 1968-1988 och förändring i befolkning 1988-2008. Budskapet är att regioner som växte/krympte under perioden 1968-1988 tenderar att uppvisa samma utveckling 1988-2008.

Figur 2. Sambandet mellan förändring i befolkning 1968-1988 (horisontell axel) och 1988-2008 (vertikal axel). (Anm. Den vänstra figuren inkluderar alla 81 LA-regioner medan den högra exkluderar Stockholm, Göteborg och Malmö).

Ett attraktivitetsmått som kompletterar total befolkningsutveckling är inrikes flyttningsnetto. Med inrikes flyttningsnetto avses antal inflyttade personer från andra regioner minus antal personer som flyttar ut från regionen. Attraktiva regioner uppvisar generellt ett positivt flyttningsnetto.

Figur 4 visar sambandet mellan en kommuns befolkningsstorlek 1995 och dess inrikes flyttningsnetto 1995-2008. Som framgår av figuren finns det ett positivt samband även här mellan storlek och flyttningsnetto: kommuner med en initialt stor befolkning tenderar att uppvisa ett positivt flyttningsnetto 1995-2008. Detta mönster förstärker den generella bilden av en ökad koncentration av Sveriges befolkning till stora regioner.

Figur 3. Sambandet mellan en kommuns befolkningsstorlek 1995 (horisontell axel) och inrikes nettoinflyttning 1995-2008 (vertikal axel). (Anm. Den vänstra figuren inkluderar alla kommuner medan den högra exkluderar Stockholm, Göteborg och Malmö).

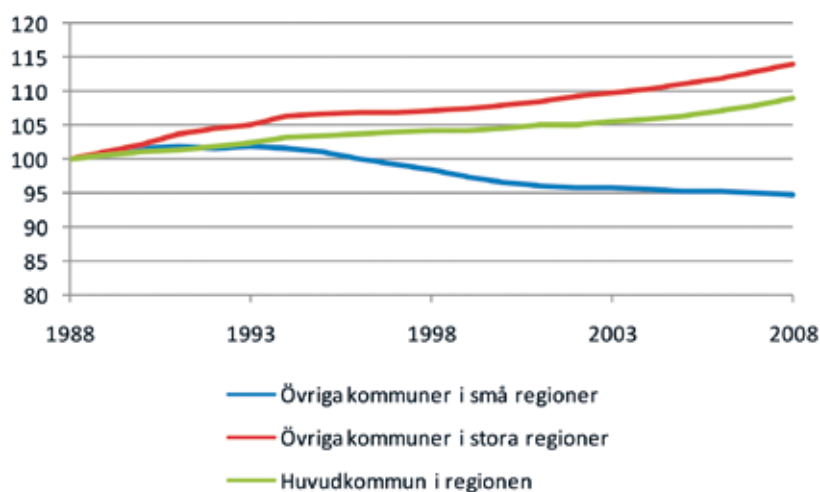
I SCB's demografiska rapport (2003:2) sammanfattas de stora dragen i de mellanregionala flyttströmmarna i Sverige. Av rapporten framgår att ca 1,2 miljoner personer årligen flyttat under 1990-talet, och av dessa flyttar ca 400 000 över en kommungräns. Rapporten påvisar också att det är främst storleken – *inte* riktningen – på flyttnettona som varierar med konjunkturcyklerna. Vidare framgår följande mönster i rapporten:

- I åldrarna 19-23 flyttar en stor andel av ungdomarna till en något större kommun antingen för att studera eller för arbete. Vinnare är universitets- och högskolekommunerna.
- I åldrarna mellan 24 och 28 går flyttströmmarna från universitets högskole-kommunerna till storstäderna. Universitets- och högskolekommunerna tappar en stor del av sitt tillfälliga befolkningstillskott, men har samtidigt blivit något av regionala storstäder.
- I åldrarna strax före 30 flyttar barnfamiljer från storstäder och regioncentra till mindre kommuner av förortskaraktär inom pendlingsavstånd till den större kommunen.
- I övriga åldrar är flyttströmmarna så pass små att de inte i någon större utsträckning påverkar befolkningsutvecklingen för kommunen.

Vi kan återspegla detta mönster genom att dela in Sveriges kommuner i tre olika typer: (i) huvudkommun i en LA-region, d v s den största kommunen i LA-regionen, (ii) övrig kommun i en stor LA-region samt (iii) övrig kommun i en liten LA-region. Figur 2 visar befolkningsutvecklingen 1988-2008 i de olika kommuntyperna.

Det generella mönstret är att övriga kommuner i stora LA-regioner samt huvudkommunerna i Sveriges LA-regioner har haft en positiv befolkningsutveckling, medan övriga kommuner i små LA-regioner har haft

en negativ utveckling. Figuren tydliggör betydelsen av regionstorlek: övriga kommuner tenderar att växa i en stor LA-region. Detta är i linje med att personer i åldrarna strax före 30 flyttar från storstäder och regioncentra till mindre kommuner.

Figur 4. Befolkningsutveckling 1988-2008 i tre typer av kommuner (1988=100).

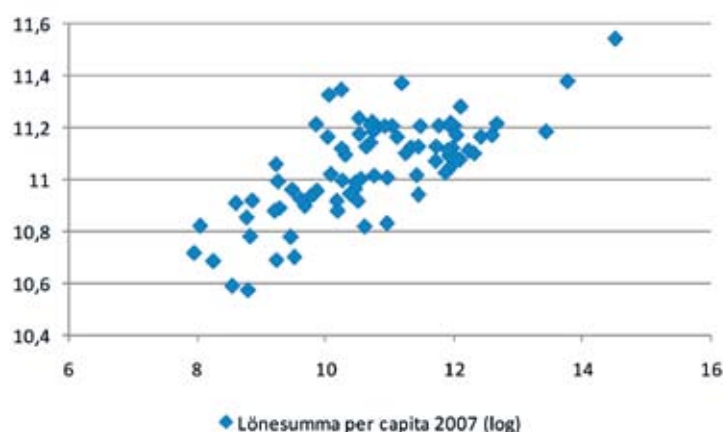
Hur kan utvecklingen i Figur 4 förklaras? En liten (övrig) kommun i en LA-region kan varken erbjuda ett stort antal arbetstillfällen och eller ett diversifierat utbud av konsumenttjänster inom kommunen. Vad gör sådana kommuner till attraktiva bostadsorter? Attraktiviteten byggs upp av en hög *tillgänglighet till ett större regioncentra* med ett brett utbud av konsumenttjänster och arbetstillfällen. På vilket sätt drar regioncentrat nytta av ett antal omgivande förortskommuner? Det totala arbetskraftsutbudet och marknadsunderlaget som kommunen kan erbjuda är större än den interna arbetskraften och det interna marknadsunderlaget. Detta medför att antalet arbetsplatser och konsumenttjänster kan växa, varvid de omkringliggande kommunerna blir mer attraktiva som bostadsorter.

Sammanfattningsvis kan man säga att den aggregerade befolknings- och flyttstatistiken ger en entydig bild av en befolkningskoncentration till storstäder och större regioncentra med omgivande pendlingskommuner. Mot denna bakgrund blir det logiskt att ställa frågan: vilka karaktäristika är det som gör stora regioner attraktiva? I de två följande delkapitlen kommer vi att diskutera två motiv för flyttning och lokalisering med vilka man kan förstå storstadsregionernas attraktivitet: arbetsmotivet och konsumtionsmotivet. Båda motiven är centrala i den nationalekonomiska forskningen kring lokalisering och storstäders attraktivitet.

2.2 Storstäder, attraktivitet och arbetsmotivet

Ett sätt att förstå storstadsregionernas attraktivitet är att utgå från arbetsmotivet, dvs. individers motiv för flyttning och lokalisering som relaterar till inkomster och tillfredställande jobb. När det gäller arbetsmotivet finns det åtminstone två grundläggande egenskaper hos stadsregioner som gör dem attraktiva. Den första är höga inkomstnivåer, den andra är hög tillgänglighet till alternativa arbetsgivare.

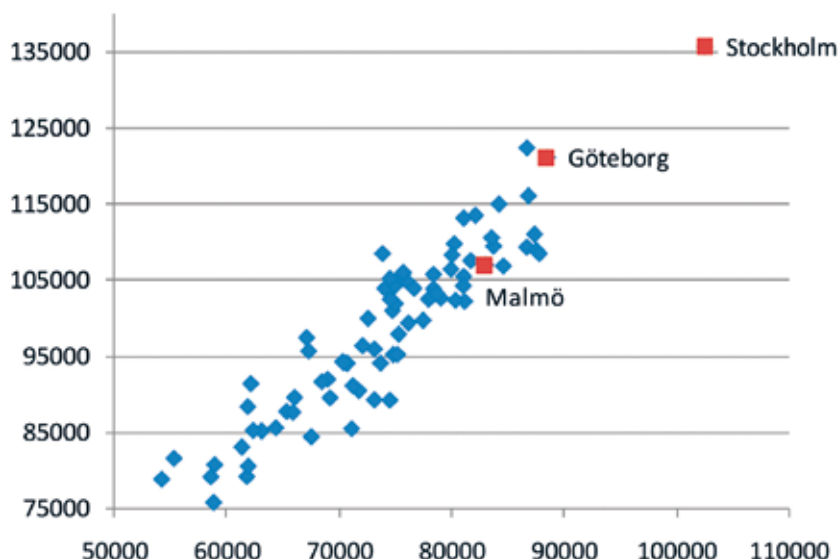
I litteraturen kring storstadsregioner och agglomerationsfördelar är "den urbana produktivetspremiern" ett etablerat begrepp (se t.ex. Glaeser och Maré 2001, Yankow 2006, Wheeler 2006, Andersson och Thulin 2008). Den syftar på det robusta positiva sambandet mellan inkomstnivåer och agglomerationer.⁵ Höga inkomstnivåer, allt annat lika, är en naturlig attraktor i individers lokaliseringsval. Figur 5 illustrerar sambandet mellan lönesumma per capita och regionstorlek för Sveriges regioner 2007. Lönesumma per capita är ett grovt mått på individers generella inkomstnivå i en region och mäts enligt total lönesumma i en region (SEK) dividerat med antalet individer i regionen.

Figur 5. Lönesumma per capita (vertikal axel) och befolkningsstorlek 2007 (horisontell axel) i svenska regioner. (Anm. Logaritmisk skala).

Figuren återspeglar ett positivt samband mellan befolkningsstorlek och lönesumma per capita. Figur 6 visar att detta samband är beständigt över tid, genom att plotta lönesumman per capita 2007 mot lönesumman per capita 1990. Som framgår av figuren har i princip alla regioner ökat sin lönesumma per capita över perioden, men rangordningen av regionerna förefaller tämligen invariant.

⁵ Glaeser och Maré (2001) visar att individer i USA som jobbar i urbana områden tjänar omkring 25 procent mer än sina kollegor i icke-urbana områden när de kontrollerar för grundläggande faktorer.

Figur 6. Lönesumma per capita 2007 (vertikal axel) och 1990 (horisontell axel) i Svenska LA-regioner.

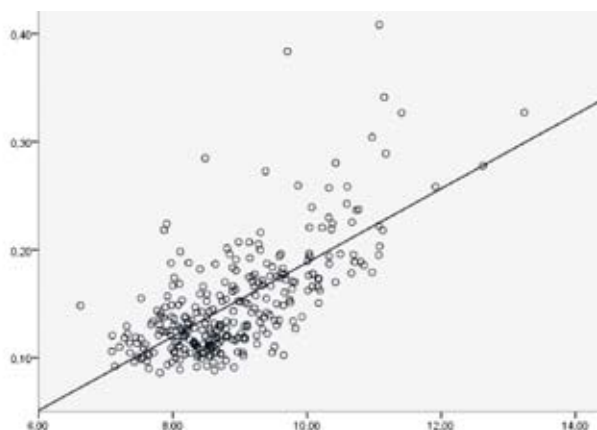
Det positiva sambandet mellan storlek och lönesumma per capita kan delvis härledas till de produktivetsfördelar som stora och täta regioner förmår erbjuda genom så kallade agglomerationsekonomier. I korthet innefattar de (Duranton och Puga 2004, Glaeser 2008, Fujita och Thisse 2002):

- Tillgänglighet till ett diversifierat utbud av specialiserade insatsleverantörer och producenttjänster
- Snabbare humankapitalackumulation tack vare intensivare interaktion och kunskapspridning mellan aktörer
- Högre kvalitet och effektivitet i matchningen mellan arbetsgivare och arbetstagare tack vare tätare marknader med flera potentiella arbetsgivare inom korta tidsavstånd
- En gemensam "arbetskraftspool" för företag som efterfrågar arbetskraft med likartade kunskaper, erfarenheter och kompetenser
- Tillgänglighet till modern infrastruktur

Den tredje punkten ovan relaterar till hur storstäderna blir attraktiva genom hög tillgänglighet till alternativa arbetsgivare. Modern arbetsmarknadsforskning visar att kvaliteten på matchningen mellan arbetsgivare och arbetstagare är osäker på det sätt att man inte på förhand helt och hållet kan avgöra hur bra jobb och individ passar ihop. Kvaliteten på matchningen är en så kallad "experience good" som måste upplevas för att kunna betygsättas (se t.ex. Farber 1994). Stöd för detta antagande redovisas bland annat av Topel och Ward (1992), som påvisar att vägen mot ett stabilt jobb bland unga är kantad av frekventa

jobbyten och lönestegring.⁶ Jobbyten i början av karriären kan således betraktas som en konsekvens av att arbetstagare kontinuerligt letar tills dess att man finner en matchning av bra kvalitet med hög lön till följd.⁷ Täta marknader med flera arbetsgivare inom korta tidsavstånd, såsom storstäder och stora regioner, är här fördelaktiga genom att underlätta individers sökprocess efter passande jobb. Ur ett arbetsmotiv är således tillgängligheten till alternativa arbetsgivare en attraktor i sig själv. Teoretiska bidrag inom nationalekonomin visar också att täta marknader ökar den förväntade kvaliteten på en match mellan arbetstagare och arbetsgivare (Hesley och Strange 1990, Kim 1990). När fler aktörer lokaliserar sig i en agglomeration ökar den förväntade kvaliteten på matchningen för samtliga aktörer i agglomerationen.⁸

En annan aspekt på storstädernas attraktivitet relaterar till vilken typ av jobb som erbjuds i regionerna. Forskningen pekar tydligt på att högt utbildade är mer benägna att flytta till storstäder än lågutbildade. En enkel förklaring är att dessa regioner har ett relativt stort utbud av jobb som kräver högre utbildning. Figur 7 visar sambandet mellan en regions storlek mätt i dagbefolkning, dvs. antalet individer som jobbar i regionen och högt utbildad (minst 3-årig universitetsutbildning) dagbefolkning som andel av total dagbefolkning. Det finns tydligt positivt samband mellan en regions storlek och andelen av alla jobb som är associerade med en lång universitets- eller högskoleutbildning. För högt utbildade är bredden på arbetsmarknaden markerat större i stora regioner.

Figur 7. Sambandet en kommuns (log) dagbefolkning, dvs. antalet individer som jobbar i regionen, (horisontell axel) och andel av dagbefolkning med lång högskoleutbildning 2007 (lodrät axel). (Anm. Dagbefolkning mäts i logaritmisk skala).

⁶ Topel och Ward (1992, p.439) skriver: "New entrants to the labor force can look forward to about 40 years of work. Over their careers their wages will about double (in the cross section), and they will change jobs ten times. But the pace of these changes is far from even. The first ten years of a career will account for 66 percent of lifetime wage growth for male high school graduates and almost exactly the same fraction of lifetime job changes. As the career progresses, both turnover and wage growth subside".

⁷ Holmlund (1984) visar i en analys på svenska data att individer som byter jobb har en bättre reallöneutveckling än de som inte byter.

⁸ Wheeler (2006) finner att individer har högre lönetillväxt i städer, samt att detta primärt beror på snabbare lönetillväxt av jobbyte än snabbare lönetillväxt inom ett och samma jobb. Han drar följande slutsats: "This result is consistent with the idea that cities enhance worker productivity through a job search and matching process and, thus, that an important aspect of 'learning' in cities may involve individuals learning about what they do well."

Enligt den så kallade "livscykel"-ansatsen (McCann, 2001) tenderar framförallt yngre utbildade (nyutexaminerade) att flytta till större städer för att få hög tillgänglighet till högkvalitativa yrken. De långsiktiga förutsättningarna för bra jobb blir oftast högre om man tidigt skaffar sig ett jobb i en central lokalisering (storstad). Huvuddelen av arbetslivet kan ske i eller i nära anslutning till en sådan lokalisering även om man i ett senare skede av livet eventuellt flyttar tillbaka till sin ursprungsort. Denna förklaringsansats stämmer väl överens med det mönster som präglar mellanregionala flyttströmmar i Sverige.

Lokaliseringssvalet av utbildad arbetskraft är intressant i sig självt, eftersom litteraturen om regional tillväxt visar att humankapital är en av den mest robusta förklaringsvariabeln, (se t.ex. Glaeser, Scheinkman och Shleifer 1995). Det finns olika tolkningar för detta samband. Den ena är att god tillgång till humankapital ökar produktiviteten, tillkomsten av tillväxtbranscher och förnyelse/omstrukturering av näringslivet. Den andra är att regioner med mycket human kapital helt enkelt är attraktiva bostadsmiljöer. Berry and Glaeser (2005) menar också att en utbildad arbetskraft normalt upplever en koncentration av utbildade som en attraktor, helt enkelt eftersom man gärna umgås med andra utbildade. Detta leder oss in till det andra motivet för lokaliseringssval, konsumtionsmotivet.

2.3 Konsumtionsmotivet och attraktivitet

Alla individer konsumerar i någon form, och det kan gälla konsumtion på grund av nödvändighet eller på grund av tillfredsställelse. Forskningen kring storstädernas attraktivitet ur konsumtionsmotivet poängterar normalt konsumtion ur ett tillfredsställeseperspektiv. Vad är det då för konsumtion man syftar på?

Utgångspunkten är att individer väljer lokalisering med hänsyn tagen till möjligheterna att konsumera varor, tjänster, kulturutbud, sjöutsikt, sol, etc. Konsumtionen avser i detta sammanhang med andra ord ett brett spektrum av faktorer. Vi kan sammanfatta konsumtionsmotivet med att det avser individens konsumtion av "kvalitetsattribut" (eller "trivselvärdet").

Vad är då kvalitetsattribut? I den tidiga nationalekonomiska forskningen om betydelsen av kvalitetsattribut fokuserade man ofta på av naturen givna faktorer såsom klimat, närhet till skog, sjöar etc. Idag menar man dock att kvalitetsattribut består av mer än så. I en rad studier har Edward Glaeser (professor vid Harvarduniversitetet i USA) med olika medförfattare studerat betydelsen av kvalitetsattribut för regioners attraktivitet och tillväxt. Hans forskningsteam menar att det finns fyra typer av kvalitetsattribut som är särskilt viktiga (Glaeser et al, 2001):

1. Bredden på utbudet av tjänster och konsumentvaror.
2. Estetiska (t.ex. byggnader) och fysiska (t.ex. klimat) egenskaper.
3. Kvalitén på offentliga tjänster (t.ex. skolor och dagis).
4. Kvalitén på infrastrukturen ("speed").

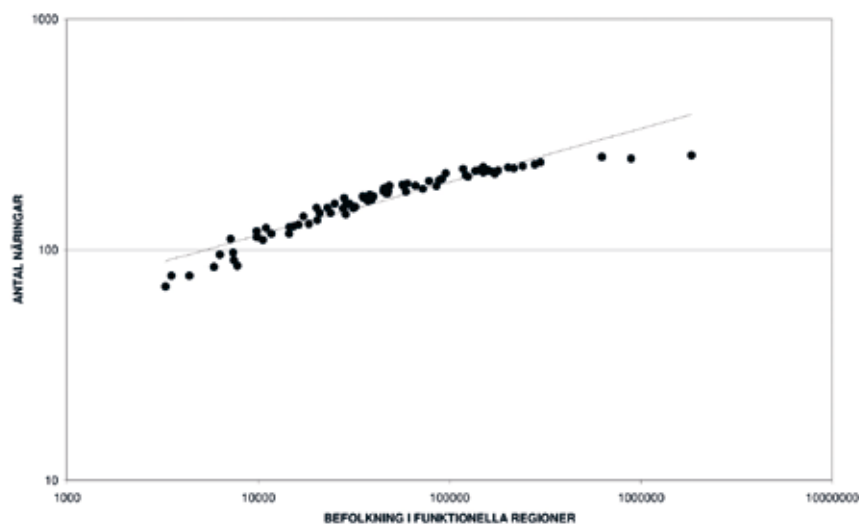
Individens möjligheter att konsumera dessa olika kvalitetsattribut i en region samt dess kvalitet är avgörande för en regions attraktivitet. Det är värt att notera att av de fyra typerna av kvalitetsattribut, så är huvuddelen "man-made" och kan påverkas av olika investeringsbeslut.

Förekomsten av kvalitetsattribut är en försvårande faktor vid analyser av attraktivitet. Det klassiska exemplet gäller hur relativa löner eller inkomstnivåer påverkar flyttströmmar och lokaliseringar. Å ena sidan säger klassiska nationalekonomiska ansatser att skillnader i lönenivåer bör leda till regionala flyttningar där arbetskraften flyttar till regioner med högre löner. Å andra sidan kan observerade skillnader i löner mellan regioner bero på skillnader i så kallade lokala kvalitetsattribut. Sett ur detta perspektiv kan lönen delvis vara en kompensation för skillnader i sådana kvalitetsattribut. Enkelt uttryckt är argumentet att arbetskraften kan tänka sig en lägre lön i regioner med höga kvalitetsattribut eftersom individernas nytta ökar med sådana kvalitetsattribut, medan man kan kräva en högre lön i regioner med låga kvalitetsattribut av samma skäl (Roback, 1982). Detta skulle innebära att det inte finns något självklart samband mellan lönenivåer och flyttningar. Generellt kan man säga att det senare perspektivet betonar konsumtionsmotivet för flyttningar (dvs. konsumtion av kvalitetsattribut) medan det första perspektivet betonar arbetsmotivet. Modern forskning ger starkt stöd för båda motiven.

Av de fyra typerna av kvalitetsattribut är den första, dvs. bredden på utbudet av tjänster och konsumentvaror, direkt kopplad till regionstorlek. Figur 8 visar sambandet mellan diversiteten i konsumenttjänstesektorer, mätt som antalet branscher, och regionstorlek. Forskning pekar också på att denna typ av kvalitetsattribut är en av de viktigaste och innefattar utbud av varor såsom kläder, mat, elektronik, etc., och tjänster, ex. frisörer, uthyrningsverksamhet, teatrar, SPA-anläggningar, restauranger, barer, etc.

Forskningen pekar på att just *diversiteten* i utbudet är en viktig egenskap (Quigley 1998). Det finns två sätt att tolka detta. För det första tenderar konsumenter att ha en preferens för diversitet, i den meningen att man generellt sett gärna konsumerar "lite av varje" än "mycket av lite"⁹. För det andra kan regioner med diversitet i utbudet attrahera individer med olika preferensstrukturer.

⁹ Kanske man bäst bör tolka diversitetspreferensen ur ett tidsperspektiv, t.ex. genom årskonsumtion. Konsumtionen kan då betingas på årstid, t.ex. teater på vinterhalvåret och utomhusrestaurang på sommarhalvåret.

Figur 8. Antalet näringar inom sektorer inriktade mot konsumenter som en funktion av regionstorlek.

Glaeser et al (2001) menar att konsumtionsmotivet, med avseende på alla fyra kvalitetsattributen, blir allt viktigare för regional attraktivitet och tillväxt:

"...as human beings continue to become richer, quality of life will become increasingly critical in determining the attractiveness of particular areas. After all, choosing a pleasant place to live is among the most natural ways to spend one's money."

I denna anda har Edward Malecki, ekonomgeograf vid Ohio State University (USA), har nyligen dokumenterat hur den regionala utvecklingspolitiken alltmer fokuserar på att bygga upp regional attraktivitet för att attrahera kompetens och kapital. Han menar också att regioner idag i stor utsträckning konkurrerar med varandra om rörliga produktionsfaktorer. I detta sammanhang påvisar han att regioner och städer satsar alltmer på marknadsföring, samt på att ligga bra till i olika typer av rangordningar:

"The latest priority is being placed on attracting mobile workers and mobile investments. Creative workers are the core of the knowledge economy[...] Knowledge metrics, innovation indices and report cards are increasingly common, each seemingly developed to sort the list of places in a different order. Lists or league tables of 'the best place' to live, to retire and to visit are key features of economies or societies whose factors of success are highly mobile [...] Competition among places involves more than marketing or attempting to sell them. It involves the enhancement or improvements in the attributes that make it possible to attract and keep investments and migrants – that is, to become 'sticky places'."

(Malecki, 2004 p.1101 och 1103).

Författare såsom Florida (2002a,b) och Nevarez (2003) betonar också betydelsen av regionala kvalitetsattribut för regioners förmåga att attrahera kompetens. Floridas tre "T:n" är t.ex. välkända, dvs. Teknologi, Talang och Tolerans.

Det finns flera indikationer på en ökande betydelse av kvalitetsattribut för regional attraktivitet. Framförallt bygger dessa på erfarenheter och forskning på amerikanska data. Glaeser et al (2001) pekar speciellt på två trender:

i). Tillväxten av omvänd pendling ("reverse commuting"): *under perioden 1960-1990 har andelen omvända pendlare mer än fördubblats*¹⁰.

Omvända pendlare bor i centralt i en stad (eller region) men har sin arbetsplats i ytterområdena. Här menar författarna att eftersom man generellt sett betalar en högre hyra för att bo centralt, och därmed längre ifrån sin arbetsplats, är den naturliga förklaringen en stark efterfrågan av de konsumtionsmöjligheter (konsumtionsmotivet) som finns i staden (regioncentrat).

ii). Framgången för regioner med höga kvalitetsattribut: *städer och regioner med höga kvalitetsattribut uppvisar en stark befolkningstillväxt*.

Författarna skapar ett index över regioners kvalitetsattribut 1980 och testar sedan sambandet mellan detta index och befolkningstillväxten de kommande 10 åren, 1980-1990. Man finner ett starkt samband mellan detta index över kvalitetsattribut och befolkningstillväxt, (se figuren nedan).

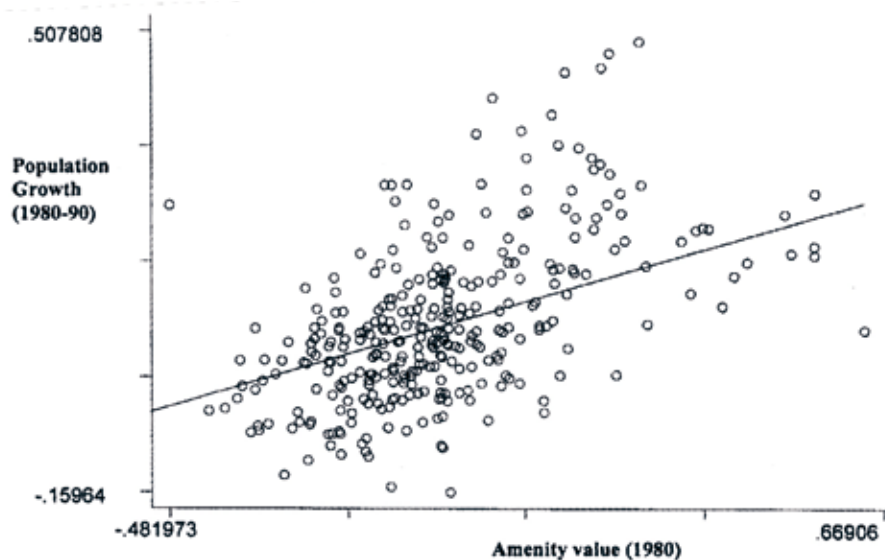

Figure 1. Growth and amenities in the US.

¹⁰ Bygger på pendlingsdata 1960-1990 över storstadsområden i USA.

Utöver dessa två övergripande trender påvisar även författarna att det finns indikationer på att efterfrågan på regionala kvalitetsattribut ökat över tiden. För att behandla denna fråga utgår författarna från en enkel men etablerad princip. Utgångspunkten är att attraktiva regioner med höga löner och höga kvalitetsattribut måste ha högre bostadspriser. I en jämvikt kan detta samband uttryckas på följande sätt:

$$\text{lönepremie} + \text{premie för kvalitetsattribut} = \text{bostadsprispremie}$$

Ekvationen innebär att man principiellt kan mäta premien för kvalitetsattribut genom att studera skillnaden mellan lönepremien och bostadsprispremie. Om bostadsprispremie är högre än lönepremien kan skillnaden hänföras till kvalitetsattributpremie. Författarnas huvudsakliga poäng är dock att om skillnaden mellan bostadspris- och lönepremien ökar över tiden innebär detta en ökad attraktivitet som inte förklaras av ökande löner.

Genom att studera regional data på löner och huspriser i USA, England och Frankrike finner man tydliga indikationer på att kvalitetsattribut har blivit viktigare över tiden, särskilt i USA. I England och Frankrike är trenderna något osäkrare men är tydliga för storstadsområdena, särskilt Paris och London.

2.4 Ursprungsregionen – en källa för kunskap om attraktivitet?

Hittills har vi fokuserat på de generella dragen i befolkningsutvecklingen i Sveriges regioner och diskuterat dessa utifrån från klassiska perspektiv inom nationalekonomin: (i) arbetsmotivet och (ii) konsumtionsmotivet. Enligt denna forskningstradition förklaras attraktivitet primärt genom att titta på karaktäristika hos de regioner individer väljer att flytta till. Traditionellt har fokus dock inte alltid varit på destinationsregionen.

Startskottet för mycket forskning kring mellanregional migration inom nationalekonomin var till stor del Tiebouts (1956) berömda arbete om hur individer tenderar att "rösta med fötterna". Om en individ inte känner sig tillfredsställd med det utbud en region har att erbjuda och om kostnaden för att förändra regionen är för hög väljer individen helt enkelt att flytta till en annan region som bättre tillgodoser individens behov. Detta grundläggande perspektiv har med andra ord ett starkt fokus på ursprungsregionen, dvs. den plats där individen utgår ifrån.

Även om nationalekonomiska studier idag fokuserar på destinationsregionen finns det andra beteenderelaterade akademiska discipliner där fokuset på kvaliteter hos ursprungsregionen i högre grad lever kvar. Ett av de mer tongivande arbetena har genomförts av Wolpert (1965). Han utgår ifrån individens subjektiva uppfattning om den nuvarande situationen och att den i hög grad påverkar beslut om att stanna kvar alternativt att flytta. För att förstå vad som får individer att lämna en

region måste man helt enkelt gå ner på en mikronivå och genomföra analysen på en individnivå. Wopert föreslår tre kritiska dimensioner för att förstå migrationsbeslut; (1) den nytta individen uppfattar från den nuvarande regionen och förmågan att uppfatta alternativa regioner, (2) begränsningarna i förmågan att inhämta information om såväl den nuvarande regionen som alternativa regioner (med en snedvridning mot den nuvarande), samt (3) personliga karakteristika såsom ålder, inkomst, utbildning, yrke osv. Individens möjlighet att inhämta objektiv information om alternativa platser anses begränsad och alternativa regioners kvaliteter kommer att tolkas utifrån den nuvarande regionen och dess omgivningars karaktär. Dessutom påverkas tolkningen av individens egen karaktär och var i livscykeln individen befinner sig. Följaktligen blir tolkningen av andra regioner lika subjektiv och heterogen som det antal platser som finns att välja bland. Wolperts sammanfattande analys innebär att alla migrationsbeslut som fattas sker utifrån en ytterst plats- och individspecifik kontext, vilket gör att det är svårt att komma fram till några generella regionkarakteristika som skulle kunna uppfattas som positiva från ett livskvalitetsperspektiv.

Rossi (1955) har också genomfört en rad forskningsarbeten med stort inflytande på området. Hans slutsatser är att de två faktorer som påverkar individers migrationsbeslut är inkomster och huspriser. Ur detta perspektiv söker individer ett boendeanternativ som bäst passar deras behov, givet deras inkomster. Rossis arbete ger i högre grad ett fokus på individers otillfredsställelse, eftersom det utgår ifrån att det är otillfredsställelsen med det nuvarande som gör att man söker sig till en alternativ plats. Även Cultrona et al (2006) har fokuserat mycket på hur otillfredsställelse med den nuvarande boendesituationen tenderar att påverka privatlivet i hög grad och hur det till och med kan medföra depression och sociala relationsproblem mellan människor. Cultrona et als arbete påvisar att platsens påverkan på individens hälsa troligen är starkare än mer individspecifika faktorer som inkomst, utbildningsnivå och personlig status. Landale och Guest (1985) ifrågasätter dock till viss del subjektiviteten i migrationsbeslut, med tillägget att individer kanske i högre grad påverkas av sitt personliga nätverk av relationer när de beslutar var de vill bo.

Även inom psykologin har det gjorts ett omfattande arbete kring de psykologiska dimensionerna kring lokaliseringsbeslut hos individer. Fawcett och De Jong (1982) har gjort studier med fokus på själva migrationsbeslutet. Deras arbete betonar i högre grad att valet av plats, och hur platsen upplevs, i hög grad är en funktion av personliga mål i tillvaron samt vilken förväntning man har att kunna uppfylla dessa på platsen man befinner sig, jämfört med sannolikheten för att så skall ske på andra platser. Med andra ord skall hur man upplever platsen samt valet av plats ses i en större ekonomisk kontext. Även Haberkorn (1981)

analyserade migrationsbeslutet och delade in dess process i följade steg: den beräknade utmaningen, sökandet efter och vägandet av alternativa platser, nuvarande förbindelser och engagemang i kombination med resultatet av det slutgiltiga beslutet.

Om vi relaterar denna forskningstradition till den nationalekonomiska kan man säga att den skiljer sig åt på en väsentlig punkt, nämligen att man inom nationalekonomin som tidigare påpekats utgår från att individer är rationella och fattar rationella beslut. Det innebär att om en individ inte är nöjd med den region där han eller hon befinner sig, så flyttar man helt enkelt till en annan där ens preferenser tillgodoses i högre grad. Detta skulle innebära att de flesta faktiskt är nöjda med sin nuvarande region, eftersom om de inte vore det, så skulle de flytta någon annanstans. Beteendevetarna och psykologerna å andra sidan betonar begränsningen i individens möjlighet att fatta rationella beslut, eftersom det är svårt att få en objektiv uppfattning om alternativen och dessutom påverkar den nuvarande boendepplatsen hur man uppfattar alternativa möjligheter. Till viss del hittar man också dessa tankegångar inom den nationalekonomiska forskningen, bl a i samband med så kallade mover-stayer modeller. Många av dessa fokuserar på individens egna karakteristika för att förstå vilka som har en benägenhet att flytta. Högre utbildning, ålder, kön och inkomst är några av de faktorer som belysts, som alla förväntas ha en påverkan på den nettoavkastning som en flytt kan innebära (se till exempel Mincer, 1978; Graves, 1979; Graves and Linneman, 1979; Rogers, 1988; Becker, 1993; Pandit, 1997; Edlund, 2005). Mycket av den nationalekonomiska forskningen har också fokuserat på skillnader mellan lönenivåer och huspriser för att förklara migrationsmönster mellan regioner (Sjaastad, 1962; Thirlwall, 1966; Greenwood, 1973). Rosen (1979) och Roback (1982) föreslår att de migrationsmönster som inte förklaras av skillnader mellan löner och huspriser, förklaras av skillnader i regional livskvalitet, eftersom denna kan kompensera högre huspriser alt. lägre lönenivåer.

En lång tradition av forskning har också tittat på vilka faktorer som i praktiken påverkar den regionala attraktiviteten. Ullman (1954) påvisade klimatets roll för skillnader i ekonomisk tillväxt. Jacobs (1961, 1969) och Gans (1962) beskrev utförligt hur diversitet, mångfald och heterogenitet i städer påverkar trivsel och dessutom ökar sannolikheten för nya innovationer och ny kunskap. Gottlieb (1994, 1995) undersökte regionala kvaliteter, såsom miljö, skolor, trängsel och kriminalitet, påverkar attraktionsförmågan hos en plats och indirekt möjligheten att attrahera kunskapsföretag som söker högutbildad arbetskraft.

Andra akademiska discipliner har i högre grad undersökt effekten av kvaliteter i det mer direkta närområdet, utan att relatera det till migrationsbeslut. Proshansky et al (1983) talar om "platsidentitet" för att beskriva hur närmiljön – i form av hemmet, arbetet och skolmiljön

- hjälper till att forma hur en individ upplever sin plats. Ytterligare forskning har fokuserat på vad det är som gör att man "känner sig hemma" på vissa platser, dvs. vad det är som skapar en känsla av tillhörighet i en stad där faktorer som "att känna sig komfortabel", familjär och möjligheten att uttrycka vem som är ens sanna jag lyfts fram (se till exempel Relph, 1976; Rowles, 1983; Seamon, 1979). Det finns också en lång tradition forskning som belyst vikten av social interaktion för att känna sig hemma i en stad. Nisbet (1969) och Sarason (1974) visar hur möjligheten till socialinteraktion inom de närmsta kvarteren påverkar individers mentala hälsa. Cuba och Hummon (1993) talar om hur social deltagande utgör en grund för att man skall identifiera sig med sin plats och stad. Hunter (1975) och Fischer (1977) föreslår dock att känslan av tillhörighet och den hängivenhet man känner till sin plats är separat från sociala relationer. Fischer (1977) talade istället om olika typer av hängivenhet, relaterade till socialt engagemang med lokala organisationer och människor. En annan dimension är den relation till platsen som tenderar att utvecklas över tiden (se t ex Sampson, 1988). Fischer visar också hur individer utan barn är mindre hängivna och knutna till sin plats än individer med barn.

Relationen mellan civilt engagemang och hur nöjd man är med sin plats och stad har belysts av t ex Brehm och Rahn (1997) och Grillo et al (2008). Medan de förstnämnda hävdar att civilt engagemang är en följd av en livstillfredsställelse, så föreslår de sistnämnda att civilt engagemang snarare är kopplat till platsens kvaliteter, där de inkluderar faktorer som offentliga skolor, lokaltrafik och andra kommunikationssystem, sjukvård, livsstilsrelaterade faktor som kultur, nattliv och utomhusaktiviteter.

Om vi går längre tillbaka i tiden så föreslog redan Wirth (1938) att den personliga hängivenheten och känslan av tillhörighet till en stad avtog i takt med att stadens storlek tilltog. Med större kvarter, mer koncentrerad bebyggelse och en högre grad av heterogenitet bland befolkningen så känner sig individer mindre hemma enligt denna äldre skola. Dock har resultaten ifrågasatts av senare studier av t ex Kasarda och Janowitz, 1974, Gerson et al, 1977 och Sampson, 1988, som alla påvisat att några sådana samband inte existerar.

Fried (1963, 1984) integrerar både personliga och platsrelaterade faktorer för att analysera hur individers upplevda hälsa påverkas. Han kategoriserar också de faktorer som har störst påverkan på i vilken grad individer känner sig nöjda respektive missnöjda med sin tillvaro. Han gör en distinktion mellan den upplevda nyttan av (1) det lokala boendet, (2) den lokala servicenivån, (3) de lokala sociala ("inter-personal") relationerna samt (4) det lokala politiska styret. Det lokala boendet har en direkt relation till den lokala miljön, inklusive grannkvarteret, kvaliteten på bostäderna i området, samt kvaliteten på den

bostad där man själv bor. Den lokala servicenivån innefattar möjlighet till handel, parker och rekreation, kultur, sport och inte minst äldreomsorg. Den innefattar också skolor, arbetsplatser och kommunikationssystem. De sociala relationerna inkluderar interaktionen mellan individerna samt det geografiska avståndet dem emellan. Denna komponent tar inte bara hänsyn till avståndet mellan sociala relationer i närområdet, utan också till mer perifera områden. Det lokala politiska styret relateras till det lokala ledarskapet, hur pass väl det svarar på den lokala efterfrågan och i vilken grad den tillhandahåller grundläggande service, som t ex polis, transporter och utbildning. Fried noterar också att dessa fyra faktorer i princip är helt fränkopplade individens egna karakteristika. Han säger också att hur pass nöjda vi är med vår plats är den näst viktigaste faktorn för hur pass nöjda vi är med vår tillvaro i livet (följt efter äktenskapet). Ur Frieds perspektiv har också platsen vi befinner oss på en vidare roll, eftersom den i hög grad påverkar andra faktorer i livet, t ex vem vi lever ihop med, när vi gifter oss och vilken utbildning vi får.

Parkes et al (2002) påvisar vilka faktorer i staden och de närmsta kvarteren som skapar missnöje hos individer. De bygger på tidigare forskning av Marans och Rodgers (1975), Lee och Guest (1983), Loo (1986) och Spain (1988), då de identifierar fem olika faktorer som skapar missnöje: svag lokal ekonomi, dåligt med resurser och dåligt rykte, påverkan från problemområden lokalt, social marginalisering, samt nedtryckta förväntningar. Parkes et al (2008) lyfter också fram vissa grupper i samhället som i högre grad har den här typen av problem; individer med låg inkomst, individer som hyr sitt boende, korttidsboende individer, etniska minoriteter, yngre och arbetslösa.

En omfattande litteratur visar också hur sociala faktorer och livsstadier påverkar i vilken grad vi knyter an till vår stad och vårt samhälle. Keller (1968), Hunter (1975), Schulman (1975), Cuba och Hummon (1991) har alla visat på hur etnisk bakgrund, klass, ålder samt huruvida vi äger vår bostad eller ej påverkar graden vi knyter an till vår plats. Riger och Lavrakas (1981) bygger på denna forskningstradition när de diskuterar hur livets omständigheter och livets olika stadier spelar en kritisk roll för i vilken grad man känner sig knuten till en plats. Enligt deras studier finns det två faktorer som påverkar i högre grad än andra; ålder samt barn. Ju äldre man är, desto mer knuten känner man sig till sin plats. Hushåll med barn knyter också an starkare till sin plats. Krupat (1985) visar däremot att kön i princip saknar påverkan på i vilken grad man knyter an, förutom på den allra närma lokala nivån.

Det finns också en mängd litteratur som fokuserar på rollen av skönhet och estetik för att man skall knyta an till sin plats och må bra. Maslow (1943) fick ett stort genomslag när han förklarade hur individer steg för steg klättrar uppför en behovshierarki, från de lägsta mest fundamen-

tala behoven som fysisk säkerhet och trygghet, till självförverkligande. Postrel (2003) föreslår dock i sitt arbete att platser inte är bundna till någon sådan hierarki, utan hävdar istället att skönhet och estetik är lika viktigt för individer, oavsett var någonstans på stegen de befinner sig, oberoende av inkomst och social och kulturell kontext. I ett arbete av Florida et al (2009) visas också att skönhet och estetik är en av de starkaste förklaringsvariablerna för att förklara hur pass nöjd man är med sin plats. Ytterligare studier, som varit frikopplade från platsens betydelse, har också påvisat skönhetens roll för till exempel resultatet i tävlingar (Belot et al, 2007), politik (King och Leigh, 2007), konst (Sagoff, 1981) och i mer traditionella ekonomiska modeller (Mossetto, 1993; Cassey och Lloyd, 2005). Det finns med andra ord anledning att tro att stadens och platsens estetik i hög grad kan påverka i vilken grad individer trivs och knyter an.

Det finns också en rad andra studier som inriktat sig på rollen av estetik i olika former. Andrew och Withey (1974), Zehner och Chapin (1974) liksom Newman och Duncan (1979) påvisar hur välskötta områden påverkar trivseln positivt. Widgery (1982) har också funnit ett samband mellan platsens estetik och hur pass nöjd man är med sin plats. White (1985) visar att de estetiska kvaliteterna har samma grad av påverkan på individers tillfredsställelse med platsen, som t ex social service och sociala relationer. Baserat på tidigare arbete av Lansing och Marans (1969) betonar White att den uppfattade skönheten är något subjektivt som ligger hos individen själv. Green (1999) utforskade faktorer som kan relateras till stadens karaktär och fann att det naturliga landskapet, inklusive dess skönhet, påverkade vilket intryck staden gjorde. I senare arbeten har t ex Glaeser et al (2001), liksom Carlino och Saiz (2008) visat att lokala "trivselvärden" (eng. amenities), har en effekt på ekonomisk tillväxt och urban utveckling. Lloyd och Clark (2001) beskrev stadens som en "underhållningsmaskin" där livsstilsrelaterade faktorer såsom underhållning, nattliv och kultur spelar en viktig roll. Florida (2002a) påvisade också att faktorer som öppenhet, hur pass inkluderande staden är och livsstilsrelaterade faktorer har en stark påverkan för att attrahera kreativa individer.

3. Sammanfattning och slutsatser

För första gången i världshistorien bor det fler individer i städer än på landsbygden. I takt med den här utvecklingen har städer ställts inför nya utmaningar. Med större storlek kommer fördelar med avseende på diversitet och mångfald, produktivitet, arbetstillfällen och variation i konsumtionsmöjligheter. Samtidigt uppkommer problem med t ex tillgängligheten, med större belastningar på infrastrukturen, då fler individer skall dela på samma utrymme. Dessutom har nya migrationsmönster, med ett större antal individer som rör sig mot de större städerna, satt press på husmarknaden och i en rad städer har huspriserna pekats markant uppåt under det senaste decenniet. Syftet med den här rapporten var att göra en genomgång av forskning på området kring attraktivitet, ekonomi och stadsutveckling. Vi har kartlagt den mest inflytelserika forskningen på området inom nationalekonomi och kompletterat den med forskning inom sociologi och beteendevetenskap. Vi har belyst vikten av storleken på staden, kvaliteten hos såväl ursprungsregionen som destinationsregionen.

Samtidigt som mycket är gjort på området, så finns det en rad frågor som fort-farande behöver besvaras. En ytterst viktig fråga, som berör den största delen av de svenska regionerna, är vad en region kan göra för att kompensera för sin litenhet? Finns det några strategier en mindre stad kan ha för att klara sig i konkurrensen, när allt fler individer flyttar till storstäder som Stockholm, Göteborg och Malmö? Det är också viktigt att belysa att dessa tre större städer, som i dagsläget växer i kraft av sin storlek, också ingår i en global hierarki av städer, vilket gör att de i framtiden troligen också kommer att utsättas för en allt hårdare konkurrenssituation.

Vidare finns det mycket forskning kvar att göra kring "arbetsmotivet" kontra "konsumtionsmotivet". Tidigare forskning har fokuserat mycket på regionen som tillhandahållare av arbetstillfällen och fokuserat på attraktionskraften i detta. Senare forskning visar att regionen troligen fyller en minst lika stor funktion, om inte större, som tillhandahållare av konsumtionsmöjligheter. Simultaniteten mellan dessa två krafter kräver mer forskning än vad som är gjort i dagsläget. Dessutom är det viktigt att bryta ner denna diskussion i mönster för olika typer av grupper, t ex högutbildade, olika åldersgrupper, samt olika inkomstgrupper. Förslagsvis skulle detta kunna göras genom en mer omfattande enkätundersökning i kombination med redan tillgänglig data på området. I en sådan undersökning skulle det också kunna kartläggas mer i detalj vilka kvalitetsattribut som framstår som attraktiva för olika individer och som till syvende och sist påverkar trivseln på platsen där individer befinner sig och som påverkar deras migrationsmönster (sannolikheten för att stanna och flytta). Hittills är ytterst lite gjort på detta område för svenska förhållanden och mycket av de slut-

satser som dras baseras på amerikanska studier där både stadens struktur och de institutionella förhållandena skiljer sig väsentligt åt.

Det är också viktigt att knyta samman de två frågorna kring städers storlek och städers kvalitet. Är tillväxtfaktorerna verkligen desamma i små och mellanstora städer desamma som i större städer? Går det överhuvudtaget att dra slutsatser för små regioner genom att studera mönster i större städer? Går det att växa med hjälp av andra kvaliteter än de större städer tillhandahåller, t ex diversitet och mångfald?

Idag står en majoritet av de svenska kommunerna inför mycket stora utmaningar, inte minst i skuggan av den finansiella krisen, då de fortsätter att minska i storlek. Med den minskade storleken följer minskade skatteintäkter och en allt sämre förutsättning att skapa den goda staden för sina invånare. Mer forskning på området skulle öka kunskapen kring hur dessa kan jobba mer strategiskt i framtiden för att förbättra sina förutsättningar inför framtiden.

Referenser

"The World Goes to Town." The Economist 5 May 2007.

Andersson, M och P. Thulin (2008), *Globalisering, Arbetskraftens Rörlighet och Produktivitet*, Underlagsrapport till Globaliseringsrådet

Andrews, F. M., Withey, S. B. (1974) Development Measures of Perceived Life Quality, *Social Indicators Research*, 1, pp 1-26

Becker, G. (1993) *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*, Chicago: The University Press of Chicago

Belot, M., Bhaskar, V., van de Ven, J. (2007) "Is Beauty Only Skin Deep? Disentangling the Beauty Premium on a Game Show", Discussion Paper, University of Essex, Department of Economics

Carlino, G. A., Saiz, A. (2008) *City Beautiful*, Research Department, Federal Reserve Bank of Philadelphia Working Paper No. 08-22, available at: <http://www.philadelphiafed.org/research-and-data/publications/workingpapers/2008/wp08-22.pdf>, downloaded 01/05/2009

Cassey, L., Lloyd, P. J. (2005) "Beauty and the Economist: The Role of Aesthetics in Economic Theory", *Kyklos*, 58:1, pp. 65-86

Costa, D. & Kahn, M. (2000), "Power Couples: changes in the locational choice of the college graduated 1940-1990", *Quarterly Journal of Economics*, 115, 1287-1315

Cuba, L., Hummon, D. M. (1993) "A Place to Call Home: Identification with Dwelling, Community, and Region", *The Sociological Quarterly*, Vol 34:1, pp 111-131

Cutrona, C. E., Wallace, G., Wesner, K. A. (2006) Neighborhood Characteristics and Depression, *Current Directions in Psychology Science*, Vol 15(4), pp 188-192

Durantón, G. och D. Puga, (2004), "Micro-foundations of Urban Agglomeration Economies," in: J. V. Henderson & J. F. Thisse (ed.), *Handbook of Regional and Urban Economics*, edition 1, Vol. 4, kapitel 48, s. 2063–2117, Elsevier.

Edlund, L. (2005) "Sex and the City", *Scandinavian Journal of Economics*, 107(1), pp 25-44 ESCAP, National Migration Surveys, Vol 10, New York: United Nations.

Fawcett, J. T., De Jong, G. F. (1982) Reasons for moving and migration behavior, in *U.N.*

- Florida, R. (2002a), *The Rise of the Creative Class and How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*, Basic Books, New York
- Florida, R. (2002b), "Bohemia and Economic Geography", *Journal of Economic Geography*, 2, 55-71
- Florida, R., Mellander, C., Stolarick, K. (2009) *Beautiful Places*, Martin Prosperity Institute Working Paper
- Fried, M. (1963) "Grieving for a Lost Home", in *The Urban Condition*, ed Duhl, L, New York: Basic Books
- Fried, M. (1984) "The Structure and Significance of Community Satisfaction", *Population and Environment*, Vol 7:2, pp 61-86
- Fujita, M. och J.-F. Thisse, (2002), *Economics of Agglomeration. Cities, industrial location, and regional growth*. Cambridge, Cambridge UK: Cambridge University Press.
- Gans, H. (1962) *The Urban Villagers: Group and Class in the Life of Italian-Americans*, New York: Free Press of Gencoe
- Gerson, K. C., Stueve, A., Fischer, C. (1977) "Attachment to Place", in *Networks and Places*, ed Fischer et al., New York: The Free Press
- Glaeser, E. L., Kolko, J., Saiz, A. (2001) "Consumer City", *Journal of Economic Geography*, 1:27-50.
- Glaeser, E. och D. Maré, (2001), "Cities and Skills," *Journal of Labor Economics*, Vol. 19(2), s. 316–342.
- Glaeser, E., (2008), *Cities, Agglomeration and Spatial Equilibrium*, Oxford University Press, Oxford
- Glaeser, E., Kolko, J. & Saiz, A. (2001), "Consumer City", *Journal of Economic Geography*, 1, 27-50
- Glaeser, E., Scheinkman, J.A. & Shleifer, A. (1995), "Economic Growth in a Cross-Section of Cities", *Journal of Monetary Economics*, 36, 117-143
- Graves, P. E. (1979) "A life-cycle empirical analysis of migration and climate, by race", *Journal of Urban Economics*, 6, pp 135-147.
- Graves, P. E., Linneman, P. (1979) "Household migration: Theoretical and empirical results", *Journal of Urban Economics*, 6, pp 383-404.
- Green, R. (1999) "Meaning and Form in Community Perception of Town Character", *Journal of Environmental Psychology*, 19, pp 311-329
- Greenwood, M. J. (1973) "Urban economic growth and migration: Their interaction", *Environment and Behavior A*, 5, pp 91-112

- Haberkorn, G. (1981) "The migration decision-making process: Some social-psychological considerations", in *Migration Decision Making*, De Jong, G. F., Gardner, R. W. (eds), New York: Pergamon
- Hesley, R. och W. Strange, (1990), "Matching and Agglomeration Economies in a System of Cities," *Regional Science and Urban Economics*, Vol. 20(2), s. 189–212.
- Hunter, A. (1975) "The Loss of Community: An Empirical Test through Replication", *American Sociological Review*, Vol 40, pp 537-552
- Jacobs, J. (1961) *The Death and Life of Great American Cities*, New York: New York: Random House
- Jacobs, J. (1969) *The Economies of Cities*, New York: Random House.
- Kasarda, J. D., Janowitz, M (1974) "Community Attachment in Mass Society", *American Sociological Review*, Vol 39, pp 328-339
- Keller, S. (1968) *The Urban Neighborhood: A Sociological Perspective*, New York: Random House
- Kim, S (1990), "Labor Heterogeneity, Wage Bargaining and Agglomeration Economies", *Journal of Urban Economics*, 28, 160-177
- King, A., Leigh, A. (2007) Beautiful Politicians, (January 2007). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=961138>
- Krupat, E. (1985) *People in Cities: The Urban Environment and Behavior*, New York: Cambridge University Press
- Landale, N. S., Guest, A. M. (1985) Constraints, satisfaction, and residential mobility: Speare's model reconsidered, *Demography*, 22, pp 199-222
- Lansing, J. B., Marans, R. W. (1969) "Evaluation of neighborhood quality", *Journal of the American Planning Association*, 35:3, pp 195-199
- Lee, B. A., Guest, A. M. (1983) "Determinants of Neighborhood Satisfaction: A Metropolitan Level Analysis", *The Sociological Quarterly*, Vol 24, pp 287-303
- Lloyd, R. Clark, T. N. (2001) "The city as an entertainment machine", In *Research in urban sociology*, 6, *Critical perspectives on urban redevelopment*, ed Fox Gotham, K. 357-78, Oxford: JAI/Elsevier.
- Loo, C. (1986) "Neighborhood Satisfaction and Safety: A Study of a Low-Income Ethnic Area", *Environment and Behavior*, Vol 18:21, pp 109-131
- Malecki, E. (2004), "Jockeying for Position: what it means and why it matters to regional development policy when places compete", *Regional Studies*, 38, 1101-1120

- Maslow, A. H. (1943) "A Theory of Human Motivation", *Psychological Review*, 50:5, pp 370-396
- McCann, P. (2001), *Regional and Urban Economics*, Oxford University Press, Oxford
- Mincer, J. (1978), "Family Migration Decisions", *The Journal of Political Economy*, 86:5, pp 749-773
- Mossetto, G. (1993) *Aesthetics and Economics*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers
- Nevarez, L. (2003), *New Money, Nice Town: how capital works in the new urban economy*, Routledge, London
- Newman, S. J., Duncan, G. J. (1979) "Residential Problems, Dissatisfaction, and Mobility", *Journal of the American Institute of Planners*, 45, pp 154-166
- Pandit, K. (1997) Cohort and period effects in U.S. migration: How demographic and economic cycles influence the migration schedule, *Annals of the Association of American Geographers*, 87(3), pp 439-450
- Parkes, A., Kearns, A., Atkinson, R. (2002) *What Makes People Dissatisfied with their Neighbourhoods?*, *Urban Studies*, Vol 39:13, pp 2413-2439
- Postrel, V. (2003) *The Substance of Style: How the Rise of Aesthetic Value is Remaking Commerce, Culture, and Consciousness*, New York: HarperCollins
- Quigley, J.M., (1998), "Urban Diversity and Economic Growth," *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 12(2), s. 127–138. Random House.
- Riger, S., Lavrakas, P. J., (1981) "Community Ties: Patterns of Attachment and Social Interaction in Urban Neighborhoods", *American Journal of Community Psychology*, Vol 9:1, pp 55-66
- Roback, J. (1982), "Wages, Rents, and the Quality of Life", *The Journal of Political Economy*, 90:6, pp 1257-1278
- Rogers, A. (1988) "Age patterns of elderly migration: An international comparison", *Demography*, 25(3), pp355-370
- Rosen, S. (1979) "Wage-based indexes of urban quality of life", in *Current Issues in Urban Economics*, (eds) P. Mieszkowski, P., Straszheim, M., Baltimore: Johns Hopkins University.
- Rosenthal, S.S. och W.C. Strange, (2004), "Evidence on the Nature and Sources of Agglomeration Economies," in J. V. Henderson & J. F. Thisse (ed.), *Handbook of Regional and Urban Economics*, edition 1, volume 4, chapter 49, s. 2119–2171, Elsevier.

- Rossi, P. (1955) *Why families move*, New York: The Free Press
- Sagoff, M. (1981) "On the Aesthetic and Economic Value of Art", *The British Journal of Aesthetics*, 21:4, pp 318-329
- Schulman, N. (1975) "Life-Cycle Variations in Patterns of Close Relationships", *Journal of Marriage and the Family*, Vol 37, pp 813-821
- Sjaastad, L.A. (1962) "The costs and returns of human migration", *Journal of Political Economy*, 70(1), pp 80-93.
- Spain, D. (1988) "The Effect of Changing Household Composition on Neighborhood Satisfaction", *Urban Affairs Quarterly*, Vol 23:4, pp 581-600
- Thirlwall, A. P. (1966) Migration and regional unemployment, *Westminister Bank Review*, November, pp 31-44
- Tiebout, C. M. (1956) A Pure Theory of Local Expenditures, *The Journal of Political Economy*, 64:2, pp 416-424
- Topel, R.H. och M.P. Ward, (1992), "Job Mobility and the Careers of Young Men," *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 107(2), s. 439-479.
- Ullman, E. L. (1954) "Amenities as a Factor in Regional Growth", *Geographical Review*, 44, pp 159-132.
- UNFPA Report (2007) State of World Population 2007, Unleashing the Potential of Urban Growth, UN, available at; <http://www.unfpa.org/swp/2007/english/introduction.html>
- Wheeler, C.H., (2006), "Cities and the Growth of Wages among Young Workers: Evidence from the NLSY," *Journal of Urban Economics*, Vol. 60(2), s. 162-184.
- White, M. J. (1985) Determinants of Community Satisfaction in Middletown, *American Journal of Community Psychology*, 13:5, pp 583-597
- Widgery, R. N. (1982) "Satisfaction with the Quality of Urban Life: A Predictive Model", *American Journal of Community Psychology*, 10:1, pp 37-48.
- Wirth, L. (1938) "Urbanism as a Way of Life", *American Journal of Sociology*, 44, pp 1-24
- Wolpert, J. (1965) Behavioral aspects of the decision to migrate, *Papers and Proceedings of the Regional Science Association*, 15, pp 159-169
- Yankow, J.J., (2006), "Why do Cities Pay More? an empirical examination of some competing theories of the urban wage premium," *Journal of Urban Economics*, Vol. 60(2), s. 139-161.
- Zehner, R. B., Chapin, F. S, (1974) *Across the City Line*, Lexington, MA: Heath

Den Goda Staden är ett nationellt projekt där Vägverket, Banverket, Boverket och kommunerna Jönköping, Norrköping och Uppsala samt Sveriges Kommuner och Landsting deltar. Projektet syftar till att gemensamt utveckla kunskap om planering för stadsutveckling och stadens trafik.

Av särskilt intresse är hur transportsystemets utformning och användning kan stödja en hållbar utveckling. Städer som erbjuder en attraktiv livsmiljö och bra kommunikationer är en nyckel till ekonomisk utveckling. Tillsammans vill vi lösa utmaningen att planera för en stad där människor trivs samtidigt som gods- och persontransporterna sker på ett sätt som minskar miljöproblemen och ger invånarna goda möjligheter att förflytta sig snabbt och effektivt.

